

DISSERTATIO METAPHYSICA

de

ACTU,

Quam

Jehovâ clementer annuente,

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Amplissimi atq̃ Excellentissimi

DN.

JOHANNIS CHRISTOPHORI

Hundeshagen

Log. & Metaph. Profess. Publ. Ordin.

Publico Philosophantium Examini

submittit

JACOBUS ZADERUS,

Cizâ - Misnicus.

RESPONDENS

JENÆ,

Typis SAMUELIS ADOLPHI MÜLLERI,

ANNO M. DC. LXIX.

60.

ll. diss. A
, 50

cl. LV. 50.

Sächs.
Landes-
Bibl.

I. N. D.

ἈϐΕΥ ΠΕΟΟΙΜΙΣ

§. I.

Ractationem de Actu suscepturis
 plerumque in more positum esse solet,
 ut propter ambiguum nominis *Actus*
 latitudinem, quæ impediatur, quo minus
 unus communis abstrahi possit
 conceptus, præmittant distinctionem
 ejus in absolutum & respectivum. Ab-
 solutum vocant substantiam simplicem completam v.g.
 Deum & Angelos, & ab eo removent cum accidentia
 omnia, tum substantiam incompletam, & completam
 materialem. Respectivum vero appellant, secundum
 ductum Aristotelis, id, quo res non est ita, quemadmo-
 dum dicimus potentiâ. Actum absolutum vocant a-
 ctum per quâdam analogiam, quæ cum respectivo inter-
 cedit. Actus respectivus enim plerumque perfectior est
 suâ potentiâ, quam complet & perficit; Actus absolutus
 vero etiam perfectione sua actum respectivum superat.
 Cum enim actus absolutus sit Spiritus completus; reli-
 qua verò omnia aut sint spiritualia incompleta, aut pla-
 ne materialia, liquidum est, spiritualitatem completam
 insignem conciliare perfectionem ei, quod dicitur actus
 absolutus, quam reliqua entia plane non habent.

A 2

I. De

I.
De Actu ut sic.

§. 2.

Pro cuius opinionis meliori intelligentiâ primo venit disquirendum: annon Actus ut sic, & in sua generalitate spectatus, aliquo conceptu communi, qui ab actu absoluto & respectivo, quomodo vocantur, præscindar, comprehendi possit? Certum sane manet, veram & genuinam Actus definitionem, genere univocâ & differentiâ specificâ constantem, non esse sperandam; æque enim hîc atq; in aliis transcendentibus illud Philosophi obtinere debet: Non oportet cuiusq; rei definitionem quaerere. Sed hoc demum quaeritur: Annon conceptus aliquis quôcunq; modô communis de Actu ut sic abstrahi possit, qui actibus reliquis omnibus quomodocunq; competat?

§. 3.

Cui quaestioni ut satisfiat notandum, Aristotelem Actum vocare ἐνέργειαν & ἐντελέχειαν. Ενέργεια quanquam aliàs pro operatione & actione usurpari consueverit, Aristoteles tamen ipsam etiam quietem in aëre appellat ἐνέργειαν. De entelechia plura notatu digna observat Petrus Fonseca comment. in 1. Metaph. c. 7. q. 3. sect. 8 p. m. 372. Statuit autem non improbabiler, eam nihil aliud significare, quam perfecti habiam sive perfectionis habentiam. Quicquid igitur perfectionem dicit, illud habet actum, & ejus entelechia est ipse actus. Ex quo sequi videtur, vocem Actus in generalissima sua acceptione tam late patere quam late patet ipsum Ens. Etenim prima omnium & maxima videtur esse perfectio esse Ens, quandoquidem per hanc perfectionem extra nulli satis statum id, quod dicitur Ens collocatur. Deinde
esse

esse actu, quod est concretum & Actus, adæquate extrahit totam entis latitudinem estque cum ente reciprocabile. Reciprocabile cum ente illud, uti notum est, dicitur, quod ipsum de ente, & contra de ipso ens universaliter est verificabile. Recte enim dico. Quicquid est Ens, illud est actu, & quicquid est actu, illud est Ens. Suppono autem hoc loco, illud tantum absolute & simpliciter dicendum esse Ens, quod actu est, id vero quod potentiâ est, Ens absolute non vocari, alias verum non esset esse actu cum ente recurrere, cum ens esset eo latius, uti manifestum est.

§. 4.

Ceterum uti 7° esse actu, opponitur 7° esse potentiâ, ut concretum concreto, ita eorum abstracta, videlicet Actus, & essentia in potentiâ, sibi invicem opponuntur, ita quidem, ut altero dato, alterum statim tollatur. Quicquid enim habet actum, sive rationem illam, per quam actu est, illud non potest habere essentiam in potentiâ, sive illam rationem, per quam sit in potentiâ, aliâs idem simul esset & non esset; esset, quia haberet actum, non esset, quia haberet formalem rationem per quam esset in potentiâ, quam lubet essentiam in potentiâ vocare. Potentia enim in casu recto, & Actus non ita sibi contradistinguuntur, ut semper unius positio sit alterius negatio, sed interdum se invicem compatiuntur. Sic v. gr. potentia ridendi in recto, non tollitur per actum. Interdum vero plane sunt impossibilia, v. gr. potentia objectiva absolute est impossibilis cum actu, ipsi opposito, quem alii entitativum, alii objectivum vocare solent. Unde patet, quod ex mente nonnullorum potentia in recto ut sic spectata non sit referenda ad classem transcendentium, sed potius ad supertranscendentium

A 3 non

non tamen in summo gradu sic dictorum, stante scilicet
supposita hypothese, quod tantum Ens actu sit absolute
verum Ens. Transcendentia vocantur illa, quæ per om-
nia Entium genera vagantur, & de iis verificari pos-
sunt. Supertranscendentia autem vocantur hoc sensu
illa, quæ tam de ente quam de non ente prædicari pos-
sunt, & ad utrumque se indifferenter habent. Inter hæc
numeratur potentia. Hæc enim in concreto tam de en-
te, v. g. quando dico: Ens est potens, quam de non ente,
v. g. Mundus ante sui productionem erat in potentiâ, prædi-
cari potest. Dixi vero, eam non esse ad summam gradum super-
transcendentium referendam, quia scilicet, quæ in illo
constituuntur, possunt indifferenter prædicari de en-
te, & non ente, eoque vel mere possibili, vel plane im-
possibili; v. g. 7° imaginabile, est prædicatum tale super-
transcendens, & prædicari potest de ente, de ente in po-
tentiâ, & de ente rationis, sive quod fieri vel esse impli-
cat.

§. 5.

Quæ si ita se habent, uti omnino videntur, non video,
quæ negari possit descriptio aliqualis actus ut sic. Etenim
ipse Philosophus eo videtur collineasse, quando 9. Me-
taph. 7° actu esse ita circumloquitur, quod sit rem esse
non eodem modo, quo erat in potentiâ. Ex quibus ver-
bis actus ipse erit, ratio quædam, quares non est ita,
quemadmodum dicimus potentiâ. Quæ quidem decla-
ratio, si ita explicetur, ut removeantur imperfectiones,
& conditiones materiales, videtur esse universalis & cui-
libet inferiorum actuum competens. Hoc ipsum ut fi-
at, verba illa: qua res non est ita, non debent præcise im-
portare aliquam mutationem in actu ipso, sed debent
præscindere, & ita intelligi: est ratio, qua res non est ita,
sive

sive mutetur sive non, quemadmodum dicimus potentiam, sive in ea fuerit, sive esse potuerit, sive plane esse non potuerit. Sic ipse Deus, qui est actus, eo ipso quod est actus non est ita, quemadmodum dicimus potentiam nunquam enim in ea fuit, aut esse potuit, ergo, nec potest esse ita, quemadmodum diceremus eum aliquid esse potentiam.

§. 6.

Dicit ergo Actus formaliter ipsam essentiam rei cum connotata negatione essentiae in potentiam, & esse actu dicit in recto ipsum ens, & in obliquo connotat negationem essendi in potentiam. Ubi tamen observandum venit, negationem illam essentiae in potentiam, non esse intelligendam (1.) privativè, ac si idem sit negatio essentiae in potentiam, quod carentia essentiae in potentiam, & absentia aptitudinis essendi in potentiam, qualem negationem essendi in potentiam creaturae, quae actu, sunt, dicunt. Essentiae enim rerum omnes ita negationem essentiae in potentiam dicunt, ut habeant tamen aptitudinem, quae sit ratio, qua aptae sint ut fuerint in potentiam. Neque (2.) negativè in quantum ⁷⁰ privativè condistinguitur. Hoc modo enim solus Deus esset actus, cum solus ille talem negationem essendi in potentiam importet, ut plane excludat aptitudinem essendi in illa. Sed (3.) praecisivè, quatenus privativam & negativam privativae condistinguitur negationem essentiae in potentiam nec dicit, nec negat, sed ab utraque praescindit, neutram includit, de utraque vero est affirmabilis.

§. 7.

Res manifestior fiet exemplificando eam de Unitate. Unitas est abstractum de Uno, & formaliter dicit negationem divisionis, talem tamen. quae nec privativa, nec negativa

gativa privativæ opposita, sed à privativa & negativâ præ-
scindat. Pariter Actus est abstractum de *7°* esse actu,
quod uti dicit negationem entis in potentiâ, ita Actus di-
cit negationem essentia in potentiâ, & quidem talem
quæ nec privativa tantum, uti res creatæ omnes, nec ne-
gativa tantum, ut solus Deus, sed præcisiva est, quæ has
negationes non quidem includit, interim tamen nec ne-
gat, sed de utraque est verificabilis.

§. 8.

Ex quibus patet ad actum in sua generalitate specta-
tum, referendum etiam esse actum, uti vocant, entitati-
vum, sive ipsam rei existentiam; hæc enim est quoque
illa ipsa ratio per quam aliquid est, & extra nullitatis sta-
tum consistit. Et huic inter omnes actus primus debe-
tus locus. Hinc Fonseca in comment. ad Metaph. Arist.
l. 9 c. 4. in explanatione textus lit. 1. p. m. 622. si quærat,ur,
inquit, quid præcipuè significet Actus, primus locus dari
consuevit formis substantialibus, secundus qualitatibus
iis, quæ sunt principia motuum, aliarumque operatio-
num, tertius iis operationibus, quæ sine motu efficiun-
tur, postremus ipsi motui, quod hic aliquid potentia suo
modo admistam habeat. **FORTASSE TAMEN
DARI DEBET PRIMUS LOCUS IPSIS RERUM
EXISTENTIIS**, deinde ordine proposito formis sub-
stantialibus, ceterisque deinceps actibus, quod simplici-
ter & absolute ea dicamus esse actu, sive *ἐνεργεία*, quæ ha-
bent actualem existentiam, ea vero potentiâ, sive *δυνάμει*,
quæ illam habere possunt, nec dum habent.

II. De

II.

De distinctione Actus in absolutum & respectivum.

§. 9

Præterea fuit ex hoc capite, quid sentiendum sit de illa distinctione recepta Actus in entitativum & formalem. Etenim si actus entitativus quoque participat rationem illam actus ut sic, sequitur actum formalem eadem non esse condistinctum. Est igitur hæc distinctio saltim inadæquata, cum alterum ejus membrum habeat rationem includentis, alterum vero inclusi. Nam Actus formalis in respectu ad entitativum habet rationem angustioris ad latius, & inclusi ad includens, cum ab actu formali ad inferendum entitativum legitime concludatur, non vero ab entitativo ad formalem essendi recipietur consequentia. Manifestum etiam est hanc distinctionem actus in formalem & entitativum nec esse distinctionem rationis tantum, nec esse distinctionem realem tantum, sed à rationis & reali distinctione præscindere. Eam non esse rationis tantum, patet quia v. gr. partes Physicæ realiter distinctæ cum ad se invicem referuntur, habent altera rationem entitativi, altera vero formalis actus. Nec esse realem tantum, quia una eademque res diverso respectu habet rationem actus entitativi & formalis, v. gr. forma substantialis, in quantum est ens habet rationem actus entitativi, in quantum est forma informans, rationem habet actus formalis; at vero idem à se ipso non potest realiter differre.

§. 10.

Actus igitur ut sic, & in sua generalitate formaliter dicit negationem essentiæ in potentia. Variis autem modis

B

dis

dis subdividi potest. Nos unum atque alterum affere-
mus. Et primo quidem distingui solet in Absolutum &
respectivum. Quam distinctionem quomodo multi ex-
plicant, vid. §. 1. relatum. Joannes de Rada subtilis Do-
ctoris subtilis discipulus controversi inter Thomam &
Scotum part. 2. cont. 12. art. 2. explanatione opinionis
Doctoris subtilis not. 2. p. m. 388. hanc distinctionem ita
explicat: Actus absolutus est, quando aliquid est actua-
le, etsi nihil aliud actuet. Sic in hac significatone pot-
est dici actus, quicquid non est potentiale, sed actuale.
Hunc facit duplicem: Alius, inquit, est actus absolutus
simpliciter, sive non actuans aliud simpliciter, & dicitur
de illo ente, quod ex vi suæ actualitatis solius includit
perfectionem formalem, quam alia entia composita ha-
bere solent per substantialem actum informantem. Ali-
us secundum quid non actuans aliud, & dicitur quod-
eunque ens, quod habet aliquam actualitatem, quatenus
est extra nihil. In hac significatione materia dici potest
actus. Actus vero respectivus dicitur in ordine ad po-
tentiam, quam actuet. Sic forma dicitur actus materiae.
Hic subdividitur in Physicum sive formalem, & meta-
physicum. Eodem modo hanc actus absoluti & respec-
tivi naturam explicat Franciscus Svarez. part. 1. Met. d.
13. sect. 5. n. 7.

§. II.

Verum hæc Actus absoluti à Rada & Svarezio sup-
peditata explicatio aliorum incurrit cēsuram. Duo præ-
primis licuit observare, quæ ipsis objiciuntur, & cur eo-
rum explicatio non sit sufficiens. Alterum est, quod vi-
delicet etiam substantia composita, ut homo vel lapis, sit
aliquid actuale, & nihil aliud actuet, neque tamen recte
appelletur actus, sed potius dicatur aliquid compositum

ex

ex potentiâ & actu. Et hoc quidem circa descriptionem
 a ctus absoluti ut sic desiderant. Alterum est circa po-
 sterioris distinctionis membrum, quando actum absolu-
 tum distinguebant in absolutum simpliciter, & secundum
 quid. Hanc actus absoluti secundum quid descriptio-
 nem rejiciunt ob duplicem causam (a) quia si actus se-
 cundum quid diceretur quodcunque ens, habens ali-
 quam actualitatem, quatenus extra nihil est, etiam com-
 posito substantiali, quatenus est extra nihil, conveniret
 appellatio actus (absoluti) (b) quia Rada asserit, quic-
 quid in hac significatione sit actus, dici posse actum enti-
 tativum. At, inquiunt, actus entitativus est actus, non
 absolute, sed respectivo sumptus, cum dicatur in ordine
 ad potentiam objectivam, eique correspondeat. Hinc
 concludunt: Nos tantum admittimus actum absolute
 dictum, & non actuantem, quem ille appellat simpliciter
 talem, qui est substantia simplex & completa, quales
 sunt Deus & Angeli.

§. 12.

Si, quid sentiamus de hac re, dicendum, videtur hæc
 lis maximam partem in explicatione terminorum con-
 sistere, & non nisi de nomine contendere. Si quis enim Radæ
 & Svarezii sententiam tueri velit, dicere poterit com-
 positam substantiam utique esse actum & in ipsorum sen-
 tentia hoc non esse absurdum. Nec pugnare cum hac
 doctrina, quod composita substantia constet ex potentiâ
 & actu, cum diversus respectus hanc pugnam facilimè
 tollat, & utrumque diverso respectu verum sit. Ad il-
 lud, quod dicunt Actum entitativum non esse absolutum
 sed respectivum, videri potest, certo sensu id esse verum,
 certo id esse falsum. Actus entitativus enim dupliciter
 spectari potest (1.) in ordine ad potentiam objectivam,

B 3 &

& sic semper & omnis actus entitativus est respectivus, neque id negat Rada aut Svarez. (2) in ordine ad reale aliud, quod actuet, & sic actus entitativus qua talis semper est absolutus, cum nullus actus entitativus qua talis aliud quid reale actuet. Contingit interdum, ut actus qui entitativus, interdum etiam aliud reale actuet, v. g. forma materiam, sed hoc non facit quatenus est entitativus, sed quatenus est formalis, aliàs omnis actus entitativus actuaret, quod absurdum, cum à quatenus ad omne valeat consequentia.

§. 13.

Ut autem eo clarius intelligatur hoc de nomine bellum, & quo modo recepta illa distinctio actus in absolutum & respectivum rite procedat, varias actuum absolutorum lubet ante oculos ponere acceptiones. Et quidem Actus dicitur aliquid à sua, quam habet, actualitate, five non essentiâ in potentiâ & in hoc actus ad unum omnes, cum qui dicuntur relativi, tum absoluti, hætenus conveniunt, cum quod non habet non essentiâ in potentiâ actus esse nequeat. Quod vero alii sint absoluti, alii relativi, id aliunde, nempe ab ordine five habitudine, quam dicunt vel negant ad aliquam potentiam provenit. Quæ habitudo potissimum videtur esse duplex. Alii tantum dicunt ordinem ad potentiam objectivam, & hi in duplici iterum sunt differentiâ. Primo enim est aliquis actus, qui ita respicit potentiam objectivam five ita ejus negationem dicit, ut in ea neque fuerit, neque esse potuerit. Deinde dantur actus aliqui, qui ita respiciunt potentiam objectivam tantum, ut tamen in illa aut aliquando fuerint, aut certe esse potuerint.

§. 14.

Talis actus qui ita solam potentiam objectivam respicit,

spicit, ut in eâ esse ipsi repugnet, & qui præcise vi suæ actualitatis illam perfectionem formalem dicit, quam reliqua composita per substantialem actum informantem habere solent, unicus est, nempe Deus T.O. M. & præter hunc alius non est dabilis. Hic quia ad nullam aliam potentiam realem, quam actuet, dicat respectum, ideo hoc modo actus absolutus potest vocari, quia tamen adhuc dicit relationem ad potentiam objectivam, cujus negationem importat, ideo hoc respectu actus Relativus potest appellari. Et sic propter diversitatem considerationis nunc absoluti, nunc respectivi nomine salutatur unus idemque actus.

§. 15.

Illi vero actus, qui tantum potentiam objectivam respiciunt, ita ut saltim in illa fuisse ipsis non repugnet, in duplici vicissim conspiciuntur differentiâ. Alii enim ita dicant negationem potentiaæ objectivæ, in qua esse potuerunt, ut vi suæ actualitatis solius includant perfectionem formalem, quam alia entia composita habere solent per substantialem actum informantem. Alii vero eandem negationem potentiaæ objectivæ in qua esse potuerit, dicunt, ut vi suæ actualitatis solius non includant perfectionem formalem, quam alia entia composita habere solent per substantialem actum informantem. Illi sunt Angeli, qui quoad id, quod vi suæ actualitatis solius habent illam perfectionem formalem, non diversificantur ab actu præcedente, sed quoad id tantum, quod potuerint esse in potentiâ objectiva; conveniunt cum actibus subsequenter in eo, quod in potentiâ objectiva esse potuerint, differunt autem per hoc quod ipsi habeant prædictam perfectionem formalem vi solius actualitatis suæ, quam sequentes non habent. Hi vero sunt

B 3 COM.

composita substantia, & materia prima, qui differunt duplici modo ab actu §. præcedente commemorato. Nam (a) differunt ab eo, quod ipsi in potentiâ objectiva esse potuerint, ille vero non potuerit. (β) quod ipsi visuæ actualitatis solius prædictam formalem perfectionem non habeant, ille vero habeat; & per hoc posterius membrum etiam ab Angelis distinguuntur, per prius cum ipsis conveniunt.

§. 16.

Et hi etiam actus diverso modo considerati nunc Actuum absolutorum, nunc vero respectivorum appellatione veniunt insigniendi. Nam in quantum dicant negationem ordinis & respectus ad potentiam aliquam realem sive, passivam actuandam, in tantum sunt Actus absoluti, quia ab hoc officio de se absolvuntur, cum partim sint entia completa, partim ens incompletum, quod non tam habet rationem formæ, quam potentiæ perfectibilis per formam. In quantum vero important habitudinem ad potentiam objectivam, quam etiam suo modo actuare dici possunt, in tantum veniunt nomine actuum respectivorum.

§. 17.

Et hæc hæc hactenus de iis actibus, qui ad potentiam objectivam tantum relationem important, vi cuius tantum actus respectivi possunt vocari, & cum nullam important relationem ad potentiam aliquam realem per ipsos perfectibilem sed ab hoc respectu absolvuntur, id propter actus absoluti possunt salvari. Et quidem circa eos differunt Autores supra citati, à Rada & Svarezio, quod ipsi tantum illos Actus, quorum alter §. 14. & alter, nuncupero prior, §. 15. commemoratus, velint habendos esse pro absolutis, non vero etiam illos, qui §. 16. posteriori loco

loco

loco sunt adducti, contra vero Rada & Svarez omnes simul censeant habendos pro absolutis, hoc tamen cum discrimine, ut illos, quos ipsi admittunt, vocandos putent actus absolutos simpliciter, hos vero, quos Rada & Svarez addunt, actus absolutos secundum quid, cum non minus hi, quam illi absoluti sint ab ordine ad potentiam passivam à se actuandam, & tamen in ratione actus conveniant, scilicet in actualitate. Pro diversitate igitur explicandi terminos modus loquendi erit attemperandus.

§. 18.

Quia vero dantur actus alii, qui non modo ad potentiam objectivam, sed simul etiam ad potentiam realem passivam relationem important, quam ut perfectibilem per modum principii perfectivi respiciunt, ideò & illi simpliciter respectivi jure optimo vocari possunt. Scilicet hi sunt actus respectivi communiter absolutis oppositi, quod ipsi duplicem important habitudinem ad potentias, unam quidem communem cum superioribus actibus, ad potentiam scilicet objectivam, alteram vero propriam & à reliquis non participabilem, ad potentiam videlicet passivam. Suntque in multiplici differentiâ. Alii enim respiciunt potentiam passivam actuandam ut subjectum sustentationis, v. gr. formæ substantiales ex potentia materiae educibiles. Alii eam respiciunt ut subjectum inhætionis, exempli causa quantitas, juxta probabiliorem sententiam, materiam, intellectio intellectum. Alii referuntur ad eam ut subjectum adhætionis, v. gr. creatio ad terminum productum creabilem. Alii important relationem ad eam ut ad subjectum informationis stricte dictum, & sustentationis subjecto oppositum, v. gr. anima rationalis ad corpus. Alii ad eam dicunt

dicunt habitudinem ut ad subiectum denominationis,
v. g. visio ad patientem &c.

§. 19.

Ex quibus tandem liquidum est, actum certo modo
in absolutum & respectivum esse distinguibilem. Dein-
de actus in §. 18. explicatos ita esse respectivos, ut nullo
modo absolutorum in censu haberi queant, idque ma-
xime ob relationem ad potentiam passivam sibi propri-
am. Tertio manifestum est, Actus communiter abso-
lutos vocatos, ita non vocandos propter potentiam ob-
jectivam, sed solùm propter potentiam passivam, quod
ab omni ordine & habitudine ad illam plane sint absolu-
ti & immunes, & quod aliquo modo etiam propter or-
dinem ad potentiam objectivam, dici possint actus re-
spectivi. Nam si absolutum velit aliquis vocare illum,
qui neque ad passivam, neque ad objectivam aliquam
saltem habitudinem & relationem importet, ille sibi fin-
get actum plane chimericum & non dabilem, esse enim
actum, & tamen hoc modo esse absolutum, est implica-
tio in terminis, quibus idem esse & non esse actum adseri-
tur. Atque adeo si de actu ut sic quis velit absolute lo-
qui, certe inficias vix iverit, omnem actum aliquo modo
esse respectivum, cum omnis actus ad potentiam ali-
quam, minimum objectivam, aliquam dicat relationem.
Id quod nec illi diffiteri poterunt, qui supra §. XI. Radæ
adversabantur, quando dixere, Actum entitativum esse
actum respective sumptum, cum dicatur in ordine ad
potentiam objectivam. Hinc argumentamur. Actus
entitativus est actus respective sumptus, Actus absolu-
tus Deus & angeli, est actus entitativus. Ergo actus ab-
solutus, Deus & angeli, est actus respectivus. Major ipso-
rum est. Minor tenet, quia actus absolutus est verum ens,
quod habet existentiam.

III. De

III.

De distinctione Actus in primum
& secundum.

§. 20.

Frequens porrò Actus distinctio apud Autores occurrit in Actum primum & secundum. Hanc distinctionem tripliciter posse intelligi docet Armandus de Bello Visu tr. 2. c. 7: (1.) ut per actum primum intelligatur solus Deus, cum sit omnium rerum primum ens, & per secundum omnis actus creatus. (2.) ut dicantur ratione successionis, quomodo actus, qui reliquos præcedit, dicitur primus, hunc sequentes, secundus, tertius, quartus, & sic porro. (3.) in eo significato, quo voluit Aristoteles in l. 2. de an. principio, qui est hujus loci. Conf. Armandus ut suprà, qui latius hæc deduxit.

§. 21.

Quidnam vero Actus primus & secundus in hac acceptione importent, non conveniunt inter se Autores. Albertus & Cajetanus, teste Fonseca in 1. Met. c. 7. q. 3. sect. 8. p. m. 372. & alii restringunt hanc distinctionem ad solam formam substantialem, quæ tunc dicatur ab Aristotele 2. de an c. 1. se habere ut scientia, quando à propriis quibusdam operationibus, non secus ac habitus scientiæ à propriis actibus, aliquando vacare potest, tunc vero se dicatur habere, ut *ἡ δὲ ψυχή*, quando perpetuo suis operationibus addicta est. Illam, quæ se habet ut scientia, vocant animam, quod hæc sola è formis substantialibus à propriis actibus aliquando vacare possit. Hanc, quæ se habet ut contemplari, vocant omnem formam substantialem, quæ non est anima, utpote quæ nunquam à propriis actibus cessare possit. Sed hæc videntur sine
C fun-

fundamento dici. Nam (1.) apud Aristotelem ἐντελέχεια non denotat solam formam substantialem, sed quicquid perfecti habitus nomine venire potest, adeoque etiam formæ accidentales perfectæ & imperfectæ ita vocantur. (2) quia nulla apparet ratio, quæ svadeat ita esse entelechiã restringendam, cum etiam formæ accidentales aliæ se ut scientia habeant, & aliæ ut ἡ θεωρεῖν. Sic v. gr. habitus & operatio, ab habitu profecta.

§. 22.

Alii sunt, quos etiam sequitur B. Scheiblerus l. Met. c. 14. tit. 4. art. 2. punct. 2. p. m. 308. qui dicunt, actum primum esse formam, ad quam consequitur, aut consequi potest operatio. Actum secundum verò dicunt ipsam operationem. Sed horum sententia quoad explanationem actus primi aliis displicet, quod putent dari etiam formas, ad quas nulla operatio consequi possit, adeoque hanc actus primi descriptionem descripto suo angustiore arbitrabuntur. Vid. inter alios Ampliff. Dn. Petrum Musæum Instit. Metaph. c. 9. §. 18. p. m. 37.

§. 23.

Averroës à B. Stahlio Instit. Metaph. c. 9. n. 3. p. III. refertur hanc distinctionem ita explicare, quod actus primus & secundus sint eadem forma, quæ dicatur Actus primus, quando non operatur, sive ab operatione quiescit, eademque forma dicatur Actus secundus, quando operatur. Quæ si Averrois sententia fuerit, & ipse à naturâ actus secundi operationem, sive formam realiter distinctam à forma operationis principiativâ, simpliciter exclusum iverit, plane non est admittenda. Nam si v. g. Averroës id voluit, quod ipsa contemplatio, in quantum est actus ab intellectu elicited, adeoque forma accidentalis,

dentalis, non sit actus secundus, sed ipse potius intellectus dicatur actus secundus in quantum hanc contemplationem elicit, dicatur vero idem intellectus actus primus, quando contemplationem non elicit, bene docet laudatus Autor, hoc è diametro pugnare cum verbis & mente Philosophi, qui ipsum speculari facit exemplum actus secundi.

§. 24.

Si quis vero rem ipsam, neglecta Averrois mente, putare velit, ei dubium oboriri possit hac occasione. Scilicet tria veniunt hic probè distinguenda & attendenda. (1.) ipsa illa potentia sive principium, in quantum adhuc est in potentiâ ad operationem producendam, sive in quantum non operatur. (2.) eadem illa potentia sive idem principium, quando jam actu elicit sive producit aliquam actionem. (3.) illa actio, quæ ab eo principio est producta. Exemplificabimus rem de risu. (a) homo antequam rideat, potentia risus productiva adhuc est in potentia ad producendum actum ridendi (β) quando jam rideat actu, tunc illa potentia non manet amplius in potentiâ, sed in actu secundo risus productivo constituitur. (γ) ipse vero effectus à principio vel potentia ridendi in actu secundo constituta efficienter dependet. Hic jam supponi potest (a) ipsam potentiam ridendi quando adhuc est in potentiâ ad influendum risum, non esse actum secundum, sed primum. (b) ipsum actum ridendi ab eadem potentiâ in actu secundo constituta productum, esse actum secundum non vero primum. Sed (c) de ipsa potentia quatenus actu ipso influit actum ridendi quæri potest, an ad actum primum, an vero ad secundum referri possit & debeat?

C 2

§. 25.

Non desunt, qui ad actum primum referunt. Sed videri possit eam ad actum secundum esse referendam, non quidem ut excludat actum ipsum ridendi, sed cum eo sit compossibilis. Dici enim posset habere se potentiam risus elicivam instar causæ efficientis. Hæc, uti communior habet sententia (alias non desunt qui & hoc ipsum certo modo negant) actu secundo constituitur causa per operationem tanquam causalitatem suam, cum antea esset causa non nisi in actu primo. Pari modo se res habere videtur cum potentia ridendi. Hæc enim, quæ antea erat in actu primo quando non producebat risum, postea per ipsam operationem constituitur potentia ridendi in actu secundo, tanquam per suam causalitatem. Sicut igitur aliàs causalitas solet vocari causa quâ, & ipsa causa per eam in actu secundo constituta, causa quæ, ita etiam videtur dici posse, potentiam v. gr. ridendi in actu secundo constitutam dici posse & debere Actum secundum qui, ipsam vero operationem actum secundum quo, ipsam vero potentiam quando non inluit, esse dicendam actum primum.

Hinc jam fluere illa Averrois descriptio hoc modo: Actus primus est forma, quatenus non operatur. Actus secundus forma, quatenus operatur. Modo notetur 7° non operari esse præcisive intelligendum, sive sc. operari possit, sive non. Nam quando datur forma non operans esse actus primus, non dicitur num possit, vel non possit operari. Circa actum secundum verò notari deberet, quod quando dicitur eum esse formam quatenus operatur, non excludendam esse ipsam operationem, cum hæc sit illa ratio & causalitas per quam operetur. Et
huic

huic explicationi nil veniret metuendum ab illis, quibus impetebatur Averroës argumentis. Nam quod primum attinet, quando Aristoteles actus secundi exemplum posuit *ἡ δὲ ψυχὴ* potest id optime notare formam in actu secundo per speculationem constitutam. Alium quod attinet, dupliciter responderi posset (1.) quando Aristoteles animam definivit per actum primum, id esse intelligendum de aptitudine ad non operandum, & hanc aptitudinem ad non operandum, ipsi necessario & semper competere. Vel (2.) per actum primum ab Aristotele ibi non intelligendum actum primum hoc modo sumptum, sed actum primum ibi idem esse, quod actum primarium corporis Physici organici, qui primario & præcipue intendatur, qualis est anima, uti actum primum hoc modo explicant Rodericus de Arriaga, & Franciscus de Oviedo. ille d. l. A. sect. 1. n. 2. p. m. 424. Hic vero controv. 1. A. punct. 1. n. 2. p. m. 4. Sed hæc dubitationis gratiâ apposui, quæ tamen accuratioribus dijudicanda relinquo. Si quis dicere velit etiam potentiam in actu constitutam, esse actum primum, per nos licet id adscerere.

§. 27.

Alii sunt, qui rationem actus primi in eo constituent, quod scilicet, sit forma, quæ in aliquo non ut operatio inest. Actus vero secundi descriptionem retinent, quod sit forma, quæ inest ut operatio. In ratione actus primi *ἡ δὲ* non ut operatio inest, non ita explicant, quod illa forma, quæ dicitur actus primus, neque importet operationem, neque negationem operationis, sed ab utroque esse præcisam & cum utroque stare, hoc est sive operetur sive non. Porro vocem operationis extendunt etiam ad passiones, quatenus pro actione & passio-

ne simul supponit, cum actio & passio quoad rem identificentur. Quando dicunt, quæ inest, ibi non intelligunt solam inhærentiam accidentibus propriam, sed quemvis inessendi modum ab ipsis etiam substantialibus formis participabilem. Hi sunt qui illam §. 22. ex Scheiblero allatam descriptionem actus primi rejiciunt tanquam nimis angustam, quod putent, dari quosdam actus primos qui insit alicui sine ulla possibili etiam principatione operationum. v. g. Mercurium in lapide, similitatem in naso, quietem in aëre.

§. 28.

Horum opinio, si illa superius §. 26. allata descriptio locum haberet, non esset admittenda, neque illi forsitan defenderent. Nam per hanc descriptionem excluditur à naturâ actus secundi ipsa potentia operativa in actu secundo constituta, & tantum admittitur ipsa operatio, quam superius actum secundum quoque dici posse in aliorum sententia, contendimus. Sed si ponamus, superius datam opinionem non posse obtinere, quæri porro posset circa hanc sententiam: an satis accuratè actus primi Genus, vel conceptus communis, ponatur Forma & num satis universalis sit apposita descriptio, vel an suo descripto sit angustior?

§. 29.

Illam totam descripti latitudinem non exhaustire, videtur ex inde posse svaderi, quod dentur plurimi actus primi, quibus non competit, quod sint formæ, quæ alteri insint non ut operatio. Sic v. g. potentia intelligendi activa in angelo, non est forma quæ alteri inest non ut operatio, & tamen cur actus primus vocetur, non video, quid impediat. Dicendum igitur videtur, illam Actus primi descriptionem extendi tantum ad Actus, ut vocant,

cant,

cant, respectivos, & de illis eam verificabilem esse, non
 itidem ad actus absolutos. Quod si igitur universalior
 debeat substitui actus primi descriptio, quæ omnibus in
 universum actibus primis, absolutis & respectivis, con-
 veniat, videtur hoc vel simili modo posse efferri: Actus
 primus est actus, quatenus se habet non ut operatio, præ-
 scindendo scilicet, num insit alteri ut forma vel non sit.
 Actus vero secundus dici potest, Actus in quantum se ha-
 bet, ut operatio.

§. 30.

Atque ita videntur ad unum omnes actus rationem
 actus primi & secundi participare. Sic etiam actus en-
 titativi, qui non sunt formales, sive ipsæ existentia rerum
 quæ non sunt formæ ad hanc distinctionem reduci pos-
 sunt. Quod ipsum in superius data descriptione fieri
 non poterat, quia conceptus ille communis, forma sci-
 licet, erat angustior ipso descripto, quod fieri non potest
 jam vero vox actus habet locum conceptus generici,
 quia omnes actus in hoc conveniunt nullo excepto,
 quod vero alius actuum sit primus dicendus, alius vero
 secundus, id omne habent ab habitudine ad non opera-
 tionem & operationem, quam important, quæ proinde
 habitudo conceptus specifici sive proprii & distinctivi ra-
 tionem optimo jure habere videtur. Et si illa §. 26. al-
 lata ex Averrois mente descriptio procederet, ut uni-
 versalis fieret, eodem modo esset procedendum, ut loco
 conceptus generici, 7° actus collocaretur. Quæ omnia
 accuratiorum judicio submitte.

§. 31.

IV.
De distinct. Actus in purum &
impurum

§. 31.

Celebris etiam est distinctio Actus in Purum & impurum, circa quam brevissimis nostra etiam occupabitur opera. Primitus hanc distinctionem fuisse inventam ad discernendas substantias immateriales completas, Deum scilicet & angelos, non improbabiler censeretur. Cum enim reliqua actuum genera maximis imperfectio- nibus subiacere esset manifestum, & vel propter materia- litatem suam, vel propter essentialem ad actuandam ma- teriam habitudinem, vel propter utramque rationem facili negotio distingui possent à Deo & angelis, haut o- pus videri poterat, ut per peculiare distinctionis genus discernerentur à Deo & angelis. Hi vero cum per mani- festum tale discrimen non possent distingui, alià opus fu- it distinctione per quam & hi actus, qui vocantur absolu- ti, à se invicem distingui intelligerentur. Si enim Deum & angelos comparare quis voluerit cum reliquis actibus omnibus, qualescunque sint, reliqui omnes videbuntur ipsi impuri, ob rationes allatas, solo Deo & angelis ad purorum classem relatis.

§. 32.

Ad distingvendos igitur à se invicem Deum & an- gelos distinctum fuit inter actum purum & impurum, & actus purus quidem dictus fuit solus Deus, quia hic solus ita est aliquid actuale, ut plane nihil imperfectio- nis ad- mixtum habeat, aut ialtim habere possit. Actus vero impuri nomine venerunt reliqui spiritus completi, qui, licet perfectione insigni reliquos actus creatos omnes supe-

su perarent, cum sint completa entia immaterialia, & illorum respectu comparative etiam puri actus possent vocari, propter aliquas tamen imperfectiones quibus subsunt, uti est potentia objectiva & passiva, actus puri absolute & κατ' ἐξοχήν loquendo non possunt nominari, sed actus impuri sunt appellandi. Quod si quis latius hanc distinctionem extendere conetur, actus puri ratio quidem manebit eadem, & solus Deus actus purus erit dicendus, sed ad actus non puri classem erunt referendi reliqui actus omnes, spirituales, completi & incompleti, & materiales, adeoque omne id quod rationem actus puri sustinere non poterit.

§. 33

Actum purum aliàs vocari solitum perhibent Actum separatum, actum actuantem, ens etiam actuale, & actum per se subsistentem. Primam quod attinet appellationem, videtur ea latior esse, quàm ut sit cum actu puro convertibilis, quandoquidem composibilitatem cum actibus non puris non excludat. *Separatum* enim id vocare solemus cum Philosopho, quod materiam Physicam non habet, quod si sic, patet, actum purum & separatum non æquivalere, sed hunc illo latiore tam de non puris, v. g. angelis & anima separata, quam de puro, Deo scilicet, posse verificari. Alteram quod cõcernit appellationem, qua dicitur *Actus actuans*, nisi peculiaris aliqua denominationis ratio subsit, vix ea procedet, cum omnis actus dici possit actuans, adeoque quælibet forma, quæ ad subjectum suum χέσιν aliquam dicit, erit actus actuans vocitanda, & sic actus actuans multo latius patebit, quam actus purus, sicut nemini obscurum esse potest. Quartam, qua dicitur *Actus per se subsistens* sano sensu sustineri posse putamus, si scil. per actum per

D

se

se subsistentē intelligatur actus independenter subsistens, aliàs actus per se subsistens etiam de actu non puro v. gr. angelis, rectè prædicabitur, si scil. per se subsistere, nihil aliud sit, quam ad complendum aliud non esse ordinabile. Tertia, qua vocatur ens pure actuale convenientissima videtur, cum plane cum ipsa denominatione a-actus puri coincidere videatur.

§. 34.

Et primo quidem in denominatione & ratione actus plane convenit cum reliquis non puris, quod non secus ac illi dicat actualitatem aliquam sive negationem essentia in potentiâ. Per vocem purus vero ad actus puri speciem determinatur & à non puris primò distinguitur. Dicit autem 7° purum formaliter non negationem potentia cujuslibet, aut adæquate negationem potentia passiva, nam cum potentia activa utpote perfectione simpliciter simplici de se, optime stare potest, & præter negationem potentia passiva, etiam negat potentiam objectivam, & alias impuritates, sed uno verbo dicit negationem omnimodæ imperfectionis, quæ cum positione omnis perfectionis indissolubili nexu cohæret. Contra 7° impurum vocari potest hoc respectu omne id, quod cum minima etiam imperfectione est conjunctum, & quo plures admittit imperfectiones, eo magis à ratione actus puri elongatur. Quicquid igitur ita est perfectum, ut nihil perfectionis cujuscunque ipsi desit, illud est actus purus, & cui vel unica perfectio deest, illud est actus impurus, adeoque solus Deus erit actus purus, cum ille solus perfectionem omnem superabundanter, possideat, quin ipsa perfectio sit.

§. 35.

Unde patet minus accurate loqui illos, qui dicunt, a-
ctum

Actum purum excludere omnem potentiam, nam hujusmodi actus purus esset chimæricus, & seipsum everteret. Esset Chimæricus, quia non esset dabilis, nam Deo nihil est perfectius, & tamen Deus omnem potentiam, videlicet activam non excludit. Se ipsum everteret, quia esset actus purus & non esset, esset, quia ita vocaretur, non esset, quia ipsi insignis aliqua perfectio simplex hoc pacto deesset. Quamvis enim materialiter potentia activa cum imperfectione sit conjuncta, propter conditionem subjecti, formaliter tamen est & manet perfectio simpliciter talis.

§. 36.

Adæquata igitur ratio actus impuri constitutiva est imperfectio, quam quæ habent, habent autem omnes creaturæ, actus impuri sunt vocanda. Singulas imperfectiones enumerare aut vix erit possibile, aut nimis arduum, sufficiat in genere aliquo nomine eas expressisse. Non ultimum locum inter eas potentiam passivam & objectivam tenere certius est, quam ut probatione egeat, cum sint cum actu impuro reciprocabiles, & recte colligo ex earum adessentiâ actum esse impurum, & rursus ubicunque actus impurus fuerit, ibi alteram earum ad minimum esse debere.

§. 37.

Sunt qui distinguunt inter actum purum simpliciter, & secundum quid, illum esse solum Deum, concedunt, ad hunc vero posse etiam referri spiritus completos, & illas creaturas, quæ, si casus dabilis, ab animo à Deo producerentur, suamque essentiam sine ulla successivitate totam simul possiderent. Verum illi litem movent de nomine. Nos hætenus de actu purissimo, & ut illi vocant, simpliciter puro locuti sumus, & cum esse di-

D 2

ximus

ximus actum sine omni imperfectione. Quod si illi dicere voluerint dari actus secundum quid puros dicant id per nos, puri tamen sine addito non venient vocandi, sed cum particulæ diminuentis additamento, abundant suo sensu, modo res maneat, neque ullam creaturarum ad actus purissimi in accessum fastigium temere evehendam esse præsumatur.

§. 38.

Deum esse actum purum negant omnes illi, qui ipsius summam simplicitatem callide labefactare non verentur. Simplicitas enim summa in Deo videtur esse fons, unde actus puri denominatio promanet. Hanc vero in dubium vocare Episcopii Arminiani audax subtilitas non dubitavit, quando volitiones divinas l. 4. inft. Theol. c. 20. non esse ipsam essentiam divinam, sed accidentia in Deo temerario & blasphemio ausu adieceravit, idque ex sequentibus evincere conatus est, quod (1.) volitiones Dei liberæ ab essentia ejus, quæ necessaria est, abesse possint. (2.) quod sint numero plures, (3.) quod sibi sint contrariæ. Huic pollicem premit singularis Vorstii impietas, qui eandem simplicitatem in Deo impugnat (1.) ex eo, quod in Deo sint multa accidentia, adeoque detur compositio ex subjecto & accidente (2.) quod cum reali distinctione in Deo, quæ inter tres personas intercedit, summa simplicitas non possit consistere.

§. 39.

Verum non possunt non oleum & operam perdere quotquot ipsam eam compositionis arguunt. Nam quod Episcopii figmentum attinet, quo probare intendit volitiones divinas esse accidentia in Deo (1.) ex eo quod sint liberæ, & ab essentiâ abesse possint. Resp. In volitionibus divinis tria potissimum esse attendenda (1.) ipsam

ipsam essentiam divinam per modum actus vitalis, qui dicitur volitio, conceptam, & terminatam ad objectum volibile primarium, quod est ipsa essentialis bonitas divina, & sic nec est libera, nec ab essentiâ divinâ abesse potest, (2.) ipsam terminationem volitionis divinæ ad objectum volibile secundarium, bonitatem creatam, & (3.) tandem relationem ex hac terminatione resultantem. Terminatio quidem ad bonitatem creatam est libera, sed hæc cum sit à parte termini in Deo non est Relatio illa posita terminatione necessario quidem resultat, eâ tamen non posita posset non resultare. Probandum autem erat Episcopio volitionem, in quantum Deo intrinseca, esse liberam, & non esse tantum liberam respectu terminationis ad objectum extrinsecum Deo. Neque est quod hic à voluntate humanâ ad divinam voluntatem concludat, cum non ita in divina, uti in nostrâ voluntate, dentur volitiones productæ, quæ quoad realem existentiam in Deo essent liberæ.

§. 40.

Et hinc etiam ad secundum, quo dicitur volitiones divinas esse numero plures, in promptu est responsio, negatur enim eas esse, quatenus intrinsecæ sunt Deo, numero plures, sed una simplicissima essentia divina per modum actus volendi concepta per plures ad plura numero objecta secundaria terminationes datur plurificari quæ plurificatio etiam Deo est extrinseca. Ad tertium Episcopii fundamentum, seu potius figmentum, quo dicit volitiones esse contrarias. Resp. neutiquàm esse contrarias in quantum Deo intrinsecæ, cum non sint actus realiter producti, sed itidē ipsa simplicissima essentia Dei per modum actus concepta, quæ prout ad contraria objecta terminatur, datur contraria velle, & sic iterum omnis contrarietas in objectis extra Deum est collocanda

Nec majoris ponderis sunt ineptiæ Vorstianæ. Ad (1.) quando dicit in Deo accidentia, & proinde compositionem ex subjecto & accidente, Resp. Compositionem esse duplicem Realem & rationis, hanc esse compossibilem cum summa simplicitate & admitti in divinis, illam esse impossibilem propter extrema componibilia realiter distincta, adeoque penitus excludendam. Rationis vero aliquam compositionem in Deo admittendam esse ex duplici potissimum capite fluit. Alterum est à parte Dei, infinita sc. essentiæ perfectio, cujus ea vis ut quæ à creaturis per perfectiones plures realiter distinctas efficiuntur, ea omnia per unam indistinctam perfectionem præstet; Alterum à parte nostrâ, estque imbecillitas, intellectus lumine gloriæ destituti. Hic enim cum uno actu totam latitudinem perfectionis divinæ adæquatæ non valeat exhaurire, pluribus inadæquatis id ipsum præstare conatur. Cum itaque intellectus unam eandemque rem simplicissime identificatam realiter distinctis actibus inadæquatis attingit, & sic unum conceptum cum alio componit, qui tamen à parte rei una erant eademque res, efficit compositionem rationis. Ad id quod dicitur, in Deo esse accidentia, respondetur, vocem Accidentis in duplici, quoad præsens, significatione posse intelligi (1.) pro aliquo accidente prædicamentali, & sic absolute negamus in Deo dari accidentia. (2.) pro omni eo quod non ingreditur partem alicujus rei conceptum, sed extra ipsum est. Et hoc modo putant aliqui admittenda esse accidentia in Deo. Sed ne modus loquendi alicui scrupulum faciat, potius dicendum illa accidentalia esse in conceptu nostro de Deo, vel non esse de ratione formali essentiæ divinæ. Noster enim intellectus partitur conceptus suos

suos

suos inadæquatos de Deo, ut id quo prius in Deo non reperitur, dicat hoc esse essentiam divinam sive conceptum quidditativum divinum, reliqua quæ ex hoc conceptu fluunt, esse extra formalem & quidditativum Dei conceptum. Non igitur in Deo compositio realis ex subiecto & accidente erit admittenda.

§. 24.

Ad alterum fundamentum Vorstii, quo ex reali distinctione personarum simplicitatem impugnat. Resp. negando consequentiam. Neque enim distinctio & compositio se mutuo inferunt. Compositio quidem necessario infert distinctionem, non contra, nisi sit realis distinctio, at relationes non distinguuntur realiter ab essentiâ, sed Ratione, quia inter essentiam & Relationes divinas non datur alia Relatio.

COROLLARIA.

I.

DEUS & Angeli possunt etiam dici Actus respectivè tales.

II.

Rectè dividitur Actus in Actum purum & Impurum.

III.

Actus formalis est Entitativus.

IV.

Potentia actu operans potest dici actus secundus.

V.

Actus & Potentia non sunt semper in eodem Prædicamentô.

Exi-

Eximio atq; Literatissimo

DN. JACOBO ZADERO, SS.

Theol. & Philosophiæ Cultori perindustrio

*Paternalium Virtutum Amulo strenuo, Fautori & Auditori
suo dilecto*

cum

Publicè ex Metaphysicis

De

A C T U,

disputaret

F E L I C I T E R

acclamat

Johannes Christophorus Hundeshagen /

Log. & Metaph. Prof. Publ. Ordin.

Sic Patrie servire tuæ poteris, Genitori
Gaudia multa feres; faxit id alma TRIAS.

ברכה לצעשה:

Actu TE doctum DOCTIS, ZADERE, probabit
Actus qui doctè sistitur in Cathedra!

M. JOH. FRID. NICOLAI,

Fac. Phil. Jenensis Adjunctus.

Naturam Doctè, ZADERE! edisseris *Actus,*
Actu sic monstras Te studuisse probè.

Quàm pulchrum & PATRIS CLARI vestigia natum
Legisse & DOCTIS sic documenta dare!

M. JOH. MICH. Schwimmer.

Svada, Minerva Sais, Charites, ter tresque Camoenæ
Primitias laudant, DOCTE ZADERE, Tuas.

Hinc ego cum Nymphis foelix applaudo labori,
Ut pergis pergas, punctaque cuncta feres.

Johannes Poelicius, P. L. C.

F I N I S.

Coll. diss. A. 55, misc. 50